

№ 2/2026

ANDIJON DAVLAT PEDAGOGIKA INSTITUTI

ADPI
Ilmiy xabarnomasi

ADPI
Ilmiy xabarnomasi

АГПИ
Научный вестник

ANDIJON DAVLAT
PEDAGOGIKA INSTITUTI

ADPI Ilmiy xabarnomasi

№ 2 2026 **aprel**

Jurnal 2023-yildan chop etilmoqda

O'zbekiston Respublikasi Prezidenti
Administratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy
kommunikatsiyalar agentligi tomonidan 2022-yil 25-oktyabrda
№ 045013 raqam bilan ro'yxatga olingan
ISSN 2181-4309

O'zbekiston Respublikasi

Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar vazirligi huzuridagi Oliy
attestatsiya komissiyasi Rayosatining 2024-yil 8-maydagi №354-
sonli qarori bilan **Pedagogika fanlari** bo'yicha Oliy
attestatsiya komissiyasining dissertatsiyalar asosiy ilmiy
natijalarini chop etish tavsiya etilgan ilmiy nashrlar ro'yxatiga
kiritilgan.

Xalqaro miqyosda faoliyat yurituvchi yirik
ilmiy ma'lumotlar **CrossRef** bazasida
indeksialanadi.

★ Ilmiy maqolalar O'zbek, Rus, Ingliz tillarida
<https://eduservis.uz> sayti orqali qabul qilinadi.

Murojaat uchun:

Telegram: ADPIilmiyxabarnoma_bot

Electron manzil: eduservis@gmail.com

2/2

BOSH MUHARRIR:

B.M. Rasulov- tarix fanlari doktori (DSc), professor

Mas'ul muharrir:

B.A. Sirojiddinov- biologiya fanlari doktori (DSc), professor

TAHRIR KENGASHI

S.Z. Zaynobiddinov- O'zRFA akademigi

I.R. Asqarov- kimyo fanlari doktori, professor

Sh.X. Yo'lchiyev- fizika-matematika fanlari doktori, (DSc), professor

A.E. Zaynobiddinov- biologiya fanlari doktori, professor

B.X. Amanov- biologiya fanlari doktori (DSc), professor

A.A. Egamberdiyev- falsafa fanlari doktori (DSc), professor

M.V. Xalimova- psixologiya fanlari doktori (DSc), professor

Sh.J. Yusupova - pedagogika fanlari doktori, professor

Z.E. Azimova- pedagogika fanlari doktori (DSc), professor

M.B. Artiqova- pedagogika fanlari doktori (DSc), professor

V.A. Qodirov- pedagogika fanlari doktori (DSc), professor

N.J. Abdullayeva- pedagogika fanlari doktori (DSc), professor

M.A. Tojiboyeva - filologiya fanlari doktori, professor

Sh.A. Xaitov- tarix fanlari doktori (DSc), professor

A.G. G'aniyev- pedagogika fanlari doktori (DSc), professor

M.K. Pozilov -biologiya fanlari doktori (DSc), professor

T.T. Kaziyeva- pedagogika fanlari doktori (DSc), professor

U.A. Usmanova- pedagogika fanlari doktori (DSc), professor

D.T. Samatov- pedagogika fanlari doktori (DSc), professor

A.Xakimov- pedagogika fanlari doktori (DSc), dotsent

M.T.Parpiyev- falsafa fanlari doktori (DSc), dotsent

A.A. Zapparov- texnika fanlari nomzodi, professor

U.A. Saliyev- tarix fanlari nomzodi, professor

M.I. Israil- filologiya fanlari doktori, professor

L.A. Muxammadjonova- falsafa fanlari nomzodi, professor

Sh.A. Xasanov - pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), professor

X.T. Komilova pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), professor

M.Sh. Alimova - siyosiy fanlar bo'yicha falsafa doktori (PhD), professor

Q. Ibaybullayev- falsafa fanlari nomzodi, dotsent

D.T. Samatov- pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent

D'.M. Muxtarov- falsafa fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent

S.N. Yusupova- tarix fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent

B.M. Do'monov- pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent

E.A. Tajimirzayev- tarix fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent

K.S. Karimov - tarix fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent

A.A. Yuldashyev- biologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent

M.J. Abduraxmonova - biologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent

M.M. Muydinova- fizika-matematika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent

J.B. Qoraboyev- filologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), professor

N.T. Mo'yidinov- kimyo fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent

D.A. Sobirova- filologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent

E.B. Abdullayev- falsafa fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent

G'.Sh. G'ulomov- biologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent

L.S. Yunusov - biologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent

N.S. Yaqubov- tarix fanlari bo'yicha falsafa fanlari doktori (PhD), dotsent

M.I. O'rinboyev- pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent

U.Sh. Uktamov - geografiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

M.G'. Ergasheva - tarix fanlari bo'yicha falsafa fanlari doktori (PhD)

Muharrirlar:

O. Karimov,

U. Malikova,

B. Mashrabova.

MUNDARIJA

PEDAGOGIKA

Artikova M.B., Turaboyeva M.R. Ta'lim xoldingi dasturiy ta'minoti: bilimni targ'ib qilish va ta'lim xizmatlari taklifi sifatida	4
Abdullayeva N.J., Madmarova G.Q. Bo'lajak o'qituvchilarda kasbiy-pedagogik ijodkorlikni rivojlantirishning pedagogik-psixologik xususiyatlari	9
Hasanov Sh.A. Analitik tafakkur – talabalarda fikrlash dinamikasi va intellektual rivojlanishning asosiy kognitiv omili sifatida	15
Shabdullayeva L.O. Malakaviy amaliyot jarayonida talabalarda raqamli ta'lim muhitida mustaqil ta'limni qo'llay olish mexanizmlari	20
Agzamova N.O. Xorijiy tillarni o'qitishda pedagogning qarashlari va o'qitish metodlariga bu qarashlarning ta'siri	30
Matmusayev T.M. Avlodlar nazariyasi va yoshlar ijtimoiylashuvida qadriyatlar uzviyligi	35
Axmedova N.D., Urinbayeva B.Z. Bo'lajak tarbiyachilarning bolalarda hissiy-ma'naviy sifatlarni rivojlantirish metodikasi	42
Alimov J.A., Shermuhammedov M. Zamonaviy sharoitda stol tennis orqali talabalarning jismoniy faolligini oshirish	47
Axunov U.R. Kinestetik kompetensiyalarni rivojlantirish bosqichlari va ularni ta'lim amaliyotida qo'llash	51
Shabdullayeva L.O. Talabalarda mustaqil ta'limni shakllanganlik mezonlari ularning baholash usullari va vositalari	55
Karimova M.M. Ta'lim-tarbiyada qo'shiqning o'rni	62
Azimova Z.E., Otabayeva Z.G'. Klasterli yondashuv asosida talabalar jamoasida hamkorlik madaniyatini rivojlantirishning nazariy asoslari	67
Hasanov Sh.A. Badiiy asar tahlili kompetensiyasi - filolog talabalarda kasbiy kompetensiyalarni takomillashtirishning didaktik drayveri sifatida	71
Ismonov X.B., Azimjonova U.Z. Muhandislik grafikasi jarayonlarida aksometrik proyeksiyalar va ularning ahamiyati	78
Maxmudov A.O. Chizmachilik mashg'ulotlarida interfaol va grafik metodlar orqali o'quvchilarning ijodiy va fozoviy tafakkurini rivojlantirish	84
Abduraxmonova D.Sh. Bo'lajak "tarbiya" fani o'qituvchilarini individual yondashuv asosida o'quvchilarni baholash va rag'batlantirish faoliyatiga tayyorlashning pedagogik, psixologik va amaliy asoslari	89
Bekmuratov N.A., Odiljonov U.U. Tasviriy san'at o'qituvchisining kasbiy-metodik tayyorgarligini takomillashtirishning nazariy-metodologik asoslari	93
Madaminova G.G. Umumta'lim maktablarida fan to'garaklarini tashkil etishning nazariy-huquqiy asoslari va amaliy muammolari	100
Mashrabova B.N. Irony and hyperbole in the dialogue of abdujjon: a stylistic analysis of cinematic language	106
Nishonov N.A. O'yin faoliyatining psixosotsial va pedagogik aspektlari	111
Ubaydullayev S.Q., Tursunov F.E., Qo'ychiyeva M.L. Texnologiya fanlarni o'qitishda axborot texnologiyalarini ahamiyati	115
Uraimov S.R., Xakimjonov M.X. Workout metodikasining xorijiy mamlakatlardagi qo'llanilishi va uning o'zbekiston sharoitida rivojlantirish	120
Yoqubjonov N.G'. Futbol orqali talabalarda jamoaviylik va yetakchilik sifatlarini shakllantirish	126
Jo'rayeva D.I. Musiqa madaniyati darslarida o'zbek xalq kuy-qo'shiqlaridan foydalanish metodikasi	130

IJTIMOIY-GUMANITAR FANLAR

Rasulov B.M., Abduraxmanov A.A. Yangi O'zbekistonda sud huquq tizimidagi islohatlar	135
Raximova Z.X. Ijtimoiy tarmoqlar sharoitida pedagogik muloqot madaniyatini rivojlantirish zamonaviy ijtimoiy ehtiyoj sifatida	142
Uzaqova N.M. Oliy ta'limda inklyuziv ta'limning rivojlanishi: yutuq va kamchiliklari	149
Rahmatullayeva G.M., Dripova A.M. Talabalarda milliy madaniyatga nisbatan milliy g'urur va iftixor tuyg'ularini shakllantirish tajribasi va samaradorligini aniqlash	153
Mutallibjonov U.I. Huquqiy davlat va fuqarolik jamiyati qurishda huquqiy tarbiyaning o'rni	157

ANIQ VA TABIIY FANLAR

Asqarov I.R., Isayev Yu.T., Rustamov S.A., Mirzaabdullayev B.A. Xalq tabobati usullaridan foydalanilgan holda talabalarda sog'lom turmush tarzini shakllantirish mavzusini o'qitishda zamonaviy pedagogik texnologiyalardan foydalanish	162
Абдурахимов А., Нишанов Х., Эсонбоева Ш. Основные характеристики средней множественности заряженных частиц в физике высоких энергий	169
Umarov A.V. Pedagogika ta'lim yo'nalishi talabalarida mediakompetentlik tushunchasining nazariy-metodologik asoslari	173
Гуломов Г.Ш., Маткаримова М.Х. Цитогенетическое изучение мутагенной активности в соматических клетках экспериментальных животных после воздействия переменного магнитного поля с модуляцией амплитуды средней частоты	179
Гуломов Г.Ш., Маткаримова М.Х. Исследование количества и состава иммунокомпетентных клеток после воздействия переменного магнитного поля с модуляцией амплитуды средней частоты	183
Mamadaliyev B.K. Sun'iy intellektga asoslangan ta'limiy dasturlar orqali bo'lajak o'qituvchilarning kreativ tafakkurini rivojlantirish	187
Jamoldinova D.A. Mantiqiy masalalar ta'limida milliy va xalqaro yondashuvlar uyg'unligi	192
Ablazova K.S. Uzlüksiz ta'lim tizimida matematika fanini modulli o'qitish metodikasi	196

UO'K: 373.5.015.31:781.7(575.1)

MUSIQA MADANIYATI DARSLARIDA O'ZBEK XALQ KUY-QO'SHIQLARIDAN FOYDALANISH METODIKASI

Jo'rayeva Dilafruz Iminjon qizi
Andijon davlat pedagogika instituti

Annotatsiya.

Mazkur maqolada umumiy o'rta ta'lim maktablarida olib boriladigan musiqa madaniyati darslarida o'zbek xalq kuy-qo'shiqlaridan foydalanish metodikasi ilmiy-pedagogik nuqtai nazardan tahlil qilinadi. Tadqiqot jarayonida xalq kuy-qo'shiqlarining o'quvchilarda milliy qadriyatlar, estetik did hamda musiqiy tafakkurni shakllantirishdagi o'rni va ahamiyati yoritib berilgan. Shuningdek, maqolada musiqa ta'limi jarayonida xalq musiqasi namunalaridan foydalanishning samarali usullari, darsni tashkil etishning zamonaviy pedagogik yondashuvlari hamda metodik tavsiyalari ko'rib chiqilgan. Xalq kuy-qo'shiqlari orqali o'quvchilarda musiqiy eshituv qobiliyatini rivojlantirish, ritmi his qilish, jamoa bo'lib kuylash ko'nikmalarini shakllantirish va milliy madaniyatga hurmat tuyg'usini tarbiyalash mumkinligi ilmiy jihatdan asoslab beriladi. Shuningdek, maqolada musiqa madaniyati darslarida xalq musiqasidan foydalanish o'quvchilarning ijodiy faolligini oshirish, ularning badiiy tafakkurini rivojlantirish hamda san'atga bo'lgan qiziqishini kuchaytirishda muhim omil ekani ta'kidlanadi.

Kalit so'zlar:

musiqa madaniyati, o'zbek xalq qo'shiqlari, milliy musiqa merosi, musiqa o'qitish metodikasi, estetik tarbiya, musiqiy tafakkur, pedagogik yondashuv, musiqa ta'limi.

Аннотация.

В данной статье с научно-педагогической точки зрения анализируется методика использования узбекских народных мелодий и песен на уроках музыкальной культуры в общеобразовательных школах. В ходе исследования раскрывается роль и значение народных мелодий и песен в формировании у учащихся национальных ценностей, эстетического вкуса и музыкального мышления. Также в статье рассматриваются эффективные способы использования образцов народной музыки в процессе музыкального образования, современные педагогические подходы к организации урока и методические рекомендации. Научно обосновывается, что посредством узбекских народных песен можно развивать у учащихся музыкальный слух, чувство ритма, навыки коллективного пения, а также воспитывать уважение к национальной культуре. Кроме того, в статье подчеркивается, что использование народной музыки на уроках музыкальной культуры является важным фактором повышения творческой активности учащихся, развития их художественного мышления и усиления интереса к искусству.

Ключевые слова:

музыкальная культура, узбекские народные песни, национальное музыкальное наследие, методика преподавания музыки, эстетическое воспитание, музыкальное мышление, педагогический подход, музыкальное образование.

Abstract.

This article analyzes, from a scientific and pedagogical perspective, the methodology of using Uzbek folk melodies and songs in music culture lessons conducted in general secondary education schools. During the research process, the role and significance of folk melodies and songs in developing students' national values, aesthetic taste, and musical thinking are highlighted. In addition, the article examines effective methods of using examples of folk music in the educational process, modern pedagogical approaches to organizing lessons, and methodological recommendations. It is scientifically substantiated that Uzbek folk songs can contribute to the development of students' musical hearing ability, their sense of rhythm, their skills of collective singing, and their respect for national culture. Furthermore, the article emphasizes that the use of folk music in music culture classes plays an important role in increasing students' creative activity, developing their artistic thinking, and strengthening their interest in art.

Keywords:

music culture, Uzbek folk songs, national musical heritage, music teaching methodology, aesthetic education, musical thinking, pedagogical approach, music education.

Kirish. Bugungi globallashuv jarayonida ta'lim tizimining asosiy vazifalaridan biri yosh avlodni milliy qadriyatlar, madaniy meros va an'analar ruhida tarbiyalashdan iboratdir. Ayniqsa, umumiy o'rta ta'lim maktablarida olib boriladigan musiqa madaniyati darslari

o'quvchilarning estetik tafakkurini rivojlantirish, ularda san'atga bo'lgan qiziqishni kuchaytirish hamda milliy madaniyatga hurmat tuyg'usini shakllantirishda muhim ahamiyat kasb etadi. Musiqa inson ruhiyatiga bevosita ta'sir qiladigan san'at turi bo'lib, u orqali o'quvchilarning ma'naviy dunyosini boyitish, badiiy didini shakllantirish va ijodiy fikrlash qobiliyatini rivojlantirish mumkin. O'zbek xalq kuy-qo'shiqlari xalqning ko'p asrlik tarixiy tajribasi, turmush tarzi, urf-odatlarini hamda milliy qadriyatlarini o'zida mujassam etgan bebaho madaniy meros hisoblanadi. Bu kuy va qo'shiqlar xalqning ruhiy kechinmalari, quvonch va tashvishlari, mehnati hamda hayot falsafasini ifodalaydi. Shu sababli ularni musiqa madaniyati darslarida o'rganish o'quvchilarning nafaqat musiqiy bilimlarini boyitadi, balki ularning milliy o'zligini anglashiga ham xizmat qiladi. Xalq kuy-qo'shiqlarida ifodalangan ohanglar, ritmlar va badiiy obrazlar o'quvchilarning estetik didini shakllantirishda muhim omil bo'lib xizmat qiladi [1].

Musiqa pedagogikasida xalq musiqasi namunalaridan foydalanish samarali pedagogik vositalardan biri sifatida qaraladi. Chunki xalq kuy-qo'shiqlari sodda, esda qolarli va ta'sirchan ohanglarga ega bo'lib, o'quvchilar tomonidan tez o'zlashtiriladi. Shu bilan birga, ular o'quvchilarda musiqiy eshituv qobiliyatini rivojlantirish, ritmni his qilish ko'nikmalarini shakllantirish va jamoaviy ijro madaniyatini rivojlantirishga yordam beradi. Pedagogik tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, xalq kuy-qo'shiqlari asosida tashkil etilgan darslar o'quvchilarning musiqiy tafakkurini rivojlantiradi, ularning san'atga bo'lgan qiziqishini oshiradi hamda ijodiy faolligini kuchaytiradi¹. Shuningdek, musiqa madaniyati darslarida xalq kuy-qo'shiqlaridan foydalanish o'quvchilarda vatanparvarlik tuyg'ularini shakllantirishda ham muhim rol o'ynaydi [2]. Chunki xalq musiqasi orqali o'quvchilar o'z xalqining boy madaniy merosi, tarixiy an'analari va san'at namunalari bilan yaqindan tanishadilar. Bu esa yosh avlodni milliy qadriyatlarga hurmat ruhida tarbiyalashga xizmat qiladi. Shu bilan birga, xalq qo'shiqlarining mazmunini tahlil qilish jarayonida o'quvchilarda badiiy tafakkur, musiqiy tahlil qilish qobiliyati va estetik qarashlar rivojlanadi.

Musiqa madaniyati darslarida xalq kuy-qo'shiqlaridan foydalanish metodikasini ilmiy asosda o'rganish zamonaviy pedagogika oldida turgan dolzarb masalalardan biridir. Chunki bugungi ta'lim jarayonida an'anaviy usullar bilan bir qatorda interfaol metodlar, innovatsion pedagogik texnologiyalar va multimedia vositalaridan foydalanish orqali dars samaradorligini oshirish talab etilmoqda. Xalq musiqasini o'qitishda ham zamonaviy metodik yondashuvlardan foydalanish o'quvchilarning darsga bo'lgan qiziqishini oshiradi va o'quv jarayonini yanada samarali tashkil etishga imkon yaratadi [3]. Shu nuqtai nazardan, musiqa madaniyati darslarida o'zbek xalq kuy-qo'shiqlaridan foydalanishning pedagogik va metodik asoslarini ilmiy jihatdan tadqiq etish, ularni ta'lim jarayoniga samarali tatbiq etish masalasi alohida ahamiyatga ega hisoblanadi. Mazkur tadqiqot aynan shu masalalarni yoritishga qaratilgan bo'lib, xalq kuy-qo'shiqlarining musiqa ta'limidagi o'rni hamda ularni o'qitishning samarali metodlarini aniqlashga xizmat qiladi.

Tadqiqot metodlari. Mazkur tadqiqotda musiqa madaniyati darslarida o'zbek xalq kuy-qo'shiqlaridan foydalanishning pedagogik samaradorligini aniqlash maqsadida bir qator ilmiy

va pedagogik metodlardan foydalanildi. Tadqiqot jarayonida quyidagi metodlar asosiy o'rinni egalladi: ilmiy adabiyotlarni tahlil qilish, pedagogik kuzatuv, taqqoslash va umumlashtirish hamda amaliy tajriba usuli. Ushbu metodlar orqali musiqa ta'limida xalq musiqasi namunalardan foydalanishning metodik jihatlari chuqur o'rganildi.

Birinchidan, ilmiy adabiyotlarni tahlil qilish metodi orqali musiqa pedagogikasi, milliy musiqa merosi hamda musiqa o'qitish metodikasiga oid ilmiy manbalar o'rganildi. O'zbek xalq musiqa merosi, xalq qo'shiqlarining tarbiyaviy ahamiyati va ularning ta'lim jarayonidagi o'rni haqida yozilgan ilmiy tadqiqotlar tahlil qilindi. Bu jarayon xalq kuy-qo'shiqlarining o'quvchilarda musiqiy tafakkur, estetik did hamda milliy qadriyatlarga hurmat tuyg'ularini shakllantirishdagi ahamiyatini aniqlashga yordam berdi.

Ikkinchidan, pedagogik kuzatuv metodi orqali umumiy o'rta ta'lim maktablarida o'tkaziladigan musiqa madaniyati darslari kuzatildi. Dars jarayonida o'qituvchilarning xalq kuy-qo'shiqlaridan foydalanish usullari, o'quvchilarning darsdagi faolligi hamda ularning musiqiy qobiliyatlarining rivojlanish darajasi o'rganildi. Kuzatuv natijalari shuni ko'rsatdiki, xalq qo'shiqlaridan foydalanilgan darslar o'quvchilar uchun qiziqarli va samarali o'tadi hamda ularning dars jarayonidagi ishtiroki ancha yuqori bo'ladi. Shuningdek, taqqoslash va umumlashtirish metodlari yordamida turli pedagogik yondashuvlar solishtirildi. An'anaviy dars usullari bilan xalq musiqasi asosida tashkil etilgan darslar o'rtasidagi farqlar tahlil qilindi. Natijada xalq kuy-qo'shiqlaridan foydalanilgan darslar o'quvchilarning musiqiy eshituv qobiliyatini rivojlantirish, ritmni his qilish va jamoa bo'lib kuylash ko'nikmalarini shakllantirishda samaraliroq ekani aniqlandi.

Musiqa madaniyati darslarida xalq qo'shiqlarini o'rgatish jarayoni bir necha bosqichlarda amalga oshirilishi tavsiya etiladi. Birinchi bosqich kirish bosqichi bo'lib, bunda o'qituvchi o'quvchilarga qo'shiq haqida qisqacha ma'lumot beradi. Qo'shiqning yaratilish tarixi, mazmuni va badiiy xususiyatlari haqida tushuntirish o'quvchilarda asarga nisbatan qiziqish uyg'otadi.

Ikkinchi bosqich eshitish bosqichi hisoblanadi. Bu bosqichda o'quvchilarga qo'shiq professional ijrochilar tomonidan ijro etilgan holda tinglatiladi. Tinglash jarayonida o'quvchilar qo'shiqning ohangi, ritmi va ifoda vositalarini his qilishga harakat qiladilar.

Uchinchi bosqich tahlil bosqichi bo'lib, bunda qo'shiqning ritmik tuzilishi, ohang xususiyatlari hamda badiiy mazmuni o'quvchilar bilan birgalikda muhokama qilinadi. Bu jarayon o'quvchilarning musiqiy tafakkurini rivojlantirishga yordam beradi.

To'rtinchi bosqich ijro bosqichi hisoblanadi. Bu bosqichda o'quvchilar qo'shiqni o'qituvchi rahbarligida jamoa bo'lib kuylaydilar. Jamoaviy kuylash o'quvchilarning musiqiy eshituvini, ritmni his qilish qobiliyatini va ijro madaniyatini rivojlantiradi.

Beshinchi bosqich mustahkamlash bosqichi bo'lib, bunda o'quvchilarga qo'shiq asosida turli savol-javoblar, musiqiy mashqlar yoki ijodiy topshiriqlar beriladi. Masalan, qo'shiq mazmuni bo'yicha fikr bildirish, uning ritmini aniqlash yoki qo'shiqni sahnalashtirish kabi topshiriqlar berilishi mumkin [4].

Ushbu metodik bosqichlar asosida tashkil etilgan musiqa madaniyati darslari o'quvchilarning darsga bo'lgan qiziqishini oshiradi, ularning musiqiy qobiliyatlarini rivojlantiradi hamda milliy musiqa merosiga hurmat tuyg'usini shakllantirishga xizmat qiladi.

Natijalar. O'tkazilgan tadqiqot natijalari shuni ko'rsatdiki, musiqa madaniyati darslarida o'zbek xalq kuy-qo'shiqlaridan foydalanish o'quvchilarning musiqiy bilimlari va estetik qarashlarini rivojlantirishda muhim pedagogik ahamiyatga ega. Dars jarayonida xalq musiqasi namunalaridan foydalanish o'quvchilarda milliy musiqa merosiga bo'lgan qiziqishni oshiradi hamda ularni milliy qadriyatlar ruhida tarbiyalashga xizmat qiladi. Xalq kuy-qo'shiqlarining sodda va esda qolarli ohanglari o'quvchilar tomonidan tez o'zlashtiriladi va ular dars jarayonida faol ishtirok etishga undaydi. Tadqiqot natijalariga ko'ra, xalq kuy-qo'shiqlarini o'rganish jarayonida o'quvchilarning musiqiy eshituv qobiliyati, ritmni his qilish ko'nikmalari hamda jamoa bo'lib kuylash madaniyati sezilarli darajada rivojlanadi. Ayniqsa, jamoaviy ijro orqali o'quvchilar bir-birini tinglash, ohang va ritmni bir xil uslubda ijro etish hamda sahna madaniyatiga rioya qilishni o'rganadilar. Bu esa ularning musiqiy tafakkuri va ijodiy qobiliyatlarini shakllantirishda muhim omil hisoblanadi.

Masalan, "Qo'qoncha", "Andijon polkasi", "Tanovar", "Munojot" kabi o'zbek xalq kuy-qo'shiqlari musiqa madaniyati darslarida keng qo'llaniladi. Ushbu asarlar o'zining boy ohanglari va milliy ruh bilan sug'orilgani sababli o'quvchilar tomonidan katta qiziqish bilan o'zlashtiriladi. Ularni o'rganish jarayonida o'quvchilar milliy musiqa ohanglarini his qilishni, kuy tuzilishini anglashni va musiqiy ifodani to'g'ri talqin qilishni o'rganadilar [5]. Shuningdek, xalq qo'shiqlarini dars jarayonida sahnalashtirish, raqs elementlari bilan boyitish yoki guruhli ijro shaklida tashkil etish o'quvchilarning ijodiy faolligini oshiradi. Bunday usullar darsni yanada qiziqarli qiladi hamda o'quvchilarning san'atga bo'lgan qiziqishini kuchaytiradi. Natijada musiqa madaniyati darslari nafaqat bilim beruvchi, balki tarbiyaviy ahamiyatga ega bo'lgan samarali pedagogik jarayonga aylanadi.

Muhokama. O'zbek xalq kuy-qo'shiqlari musiqa madaniyati darslarining muhim tarkibiy qismi hisoblanadi. Ular o'quvchilarga nafaqat musiqiy bilim va ko'nikmalarni beradi, balki yosh avlodning milliy o'zligini anglashiga, tarixiy va madaniy merosni qadrlashiga ham xizmat qiladi. Xalq musiqasi o'zida xalqning turmush tarzi, urf-odatlarini, qadriyatlarini va hayot falsafasini aks ettirganligi sababli, u o'quvchilarning ma'naviy dunyosini boyitishda muhim vosita hisoblanadi. Musiqa madaniyati darslarida xalq kuy-qo'shiqlaridan foydalanish o'quvchilarda vatanparvarlik tuyg'ularini shakllantirish, milliy g'ururni mustahkamlash hamda estetik didni rivojlantirishga ijobiy ta'sir ko'rsatadi.

Shu bilan birga, zamonaviy ta'lim tizimida musiqa o'qituvchilaridan innovatsion pedagogik yondashuvlardan foydalanish talab etiladi. Xalq qo'shiqlarini o'rgatishda an'anaviy usullar bilan bir qatorda zamonaviy pedagogik texnologiyalarni qo'llash dars samaradorligini oshiradi. Jumladan, interfaol metodlar, multimedia vositalari, audio va video yozuvlar hamda guruhli ishlash usullari dars jarayonini yanada mazmunli va qiziqarli tashkil etishga yordam beradi. Masalan, o'quvchilarga xalq qo'shiqlarini professional ijrochilar ijrosida tinglatish yoki video materiallar orqali namoyish etish ularning musiqiy tasavvurini kengaytiradi [6]. Bundan tashqari, guruhli ishlash usullaridan foydalanish o'quvchilarning jamoaviy ijro madaniyatini rivojlantiradi hamda ularni o'zaro hamkorlikda ishlashga o'rgatadi. Interfaol metodlar esa o'quvchilarning dars jarayonidagi faolligini oshiradi, ularning mustaqil fikrlash va tahlil qilish

qobiliyatlarini rivojlantiradi. Natijada, xalq kuy-qo'shiqlarini o'rganish jarayoni o'quvchilar uchun qiziqarli, samarali va mazmunli ta'lim jarayoniga aylanadi.

Umuman olganda, musiqa madaniyati darslarida o'zbek xalq kuy-qo'shiqlaridan foydalanish o'quvchilarning milliy madaniyatga hurmatini oshirish, ularning estetik didini shakllantirish hamda san'atga bo'lgan qiziqishini rivojlantirishda muhim pedagogik ahamiyatga ega.

Xulosa. Xulosa qilib aytganda, musiqa madaniyati darslarida o'zbek xalq kuy-qo'shiqlaridan foydalanish o'quvchilarning musiqiy savodxonligini oshirish, ularni milliy qadriyatlar ruhida tarbiyalash hamda estetik didini shakllantirishda muhim pedagogik ahamiyatga ega. Xalq musiqasi o'zining boy ohanglari, mazmunan chuqurligi va milliy ruh bilan sug'orilgani sababli o'quvchilar qalbiga tez yetib boradi hamda ularning san'atga bo'lgan qiziqishini kuchaytiradi. Musiqa madaniyati darslarida xalq kuy-qo'shiqlaridan foydalanish o'quvchilarning nafaqat musiqiy bilimlarini kengaytiradi, balki ularning ma'naviy dunyosini boyitadi va milliy madaniyatga bo'lgan hurmatini mustahkamlaydi.

Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatdiki, xalq kuy-qo'shiqlarini o'qitishda ilmiy asoslangan metodik yondashuvlardan foydalanish dars samaradorligini sezilarli darajada oshiradi. Bunday yondashuv o'quvchilarning musiqiy eshituv qobiliyatini rivojlantirish, ritmni to'g'ri his qilish, jamoa bo'lib kuylash madaniyatini shakllantirish hamda ularning ijodiy tafakkurini rivojlantirishga xizmat qiladi. Shu bilan birga, xalq musiqasini o'rganish jarayoni o'quvchilarning milliy merosga bo'lgan qiziqishini oshirib, ularni o'z xalqining boy madaniy an'analari bilan yaqindan tanishtiradi. Shuningdek, musiqa madaniyati darslarida xalq kuy-qo'shiqlaridan foydalanish o'quvchilarda badiiy tafakkur, estetik qarashlar va ijodiy faoliyatni rivojlantirish uchun keng imkoniyat yaratadi. Dars jarayonida xalq qo'shiqlarini kuylash, ularni tahlil qilish, sahnalashtirish yoki raqs elementlari bilan boyitish kabi usullar o'quvchilarning darsdagi faolligini oshiradi hamda o'quv jarayonini yanada qiziqarli va samarali qiladi.

Kelgusida musiqa madaniyati darslarini yanada takomillashtirish maqsadida xalq musiqasini o'qitishda zamonaviy pedagogik texnologiyalar, interfaol metodlar va multimedia vositalaridan keng foydalanish maqsadga muvofiqdir. Bu esa o'quvchilarning musiqiy qobiliyatlarini rivojlantirish, ularning san'atga bo'lgan qiziqishini yanada oshirish hamda milliy musiqa merosini kelajak avlodlarga yetkazishda muhim ahamiyat kasb etadi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Rajabov I. O'zbek xalq musiqa merosi. – Toshkent: Fan nashriyoti, 2023. 93-b.
2. Yuldashev B. Musiqa o'qitish metodikasi. – Toshkent: O'qituvchi, 2024. 62-b.
3. Abdullayev R. Musiqa ta'limi nazariyasi va metodikasi. – Toshkent: Innovatsiya, 2024. 58-b.
4. To'xtasinov M. O'zbek xalq qo'shiqlari va ularning tarbiyaviy ahamiyati. – Toshkent: Ma'naviyat, 2023. 79-b.
5. Yunusov M. O'zbek milliy musiqa san'ati asoslari. – Toshkent: Sharq nashriyoti, 2023. 86-b.
6. Karimova N. Musiqa madaniyati darslarini tashkil etish metodikasi. – Toshkent: O'qituvchi, 2024.138-b.

